K. SVENSKA VETENSKAPSAKADEMIENS ÅRSBOK FÖR ÅR 1941

SÄRTRYCK

STATENS ETNOGRAFISKA MUSEUM

ÅRSBERÄTTELSE FÖR 1940

STOCKHOLM
ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-A.-B.

E. Statens etnografiska museum.

Med 2 planscher.

Personal.

I museets ordinarie personal har ingen förändring skett.

Civilingenjör Carl Hedin har även hela detta år haft vänligheten att utan särskild ersättning utföra diverse arbeten. Musiketnografen d:r E. Emsheimer har liksom förut haft arbetsrum i museet och vid behov beredvilligt gjort bestämningar av musikinstrument m. m. Däremot har den under ledning av fröken Astrid Laquist, med fröken Stina Andersson som närmaste biträde, stående föreningen Arbete för sjuka, vilken ända sedan hösten 1933 kostnadsfritt utfört konservering av museet tillhöriga textilier, på grund av det minskade lokalutrymmet ej kunnat fortsätta sin verksamhet i den i museet inrättade textilateljén vilken måst tagas i bruk för andra ändamål. Fröken Laquist fortsätter dock i viss mån sitt konserveringsarbete till museets fromma i föreningens egen ateljé. Avlönad genom Statens Arbetsmarknadskommission har vidare hr Knut Schjörling sedan den 19 november utfört arkivarbete vid institutionen.

Föreståndaren har för militär beredskapstjänstgöring åtnjutit tjänstledighet under större delen av april månad. Under denna tid ävensom under hans semester har föreståndarebefattningen upprätthållits av museiassistenten S. Linné. Under övriga semestrar ha inga vikarier tillsatts.

Lokalförhållanden m. m.

Såsom nämnts i föregående års berättelse, anmodade Kungl. Maj:t den 14 oktober 1939 Byggnadsstyrelsen att upprätta plan för museets vidare utbyggnad och ställde medel för ändamålet till förfogande. Byggnadsstyrelsen uppdrog åt arkitekten Erik Högström att upprätta en dylik plan och den 8 juli 1940 inkom denne till styrelsen med en utredning, åtföljd av skisser, utvisande museet, sådant det skulle te sig dels i ett första utbyggnadsskede, dels i fullständig utbyggnad. Förslaget godkändes av Akademien.

För minskning av brandfaran på vindarna i byggnaderna 1, 2 och 3 har Byggnadsstyrelsen i n:r 1 (i de övriga borttagna tidigare) låtit avlägsna trägolvet och all panel samt inom alla tre

vindarna efter rengöring av takstolar och övrigt återstående trävirke besprutat detta med eldskyddsfärg. I byggnaderna 2 och 3 har vidare på varje vinds mitt uppsatts en tvärvägg med järndörr.

Museets lokaltillgångar ha tyvärr betänkligt minskats under året. Byggnaden n:r 4 vid Kavallerivägen, som i oktober 1939 till större delen togs i anspråk för militärförläggning, måste i januari tills vidare helt ställas till de militära myndigheternas disposition, jämte största delen av byggnad 6 (f. d. matinrättningen) och i april utrymdes på begäran av Byggnadsstyrelsen de magasinslokaler i Wallingatan 2 (Akademiens och Riksmuseets f. d. byggnad), c:a 600 m^2, vilka museet förfogat över sedan hösten 1923. Det här förvarade materialet har överförts till Kavallerivägen, vilket gjort, att de förut rymliga magasinslokalerna därstädes nu äro fyllda till bristningsgränsen, så att en avsevärd del av samlingarna från Wallingatan måste inhysas i den oeldade byggnad 5 (f. d. sjukstallet). Härtill kommer, att museet med anledning av den genom beslutet om Hamngatans breddning förestående rivningen av en del av fastigheten V. Trädgårdsgatan 10 måste utrymma denna före 1 juni 1941. Dessa kraftiga lokalreduceringar gör museets byggnadsfråga synnerligen aktuell. De nu på varandra i flere varv hopade magasinslådorna, med endast mycket smala gångar mellan lådtravarna, försvåra oerhört vården av samlingarna ävensom framtagande av material för forskning och bearbetning.

Verksamheten under året.

På grund av den starka anslagsbeskärningen ävensom genom kriget försvårade förbindelser med utlandet har den ordinarie verksamheten delvis måst inskränkas.

Föreståndaren har, som vanligt, ägnat en avsevärd del av sin tid åt löpande ärenden, tjänsteskrivelser, korrespondens och besökande i studiesyfte m. m. Ett för året nytt arbete har utredningen med anledning av planen för museets vidare utbyggnad utgjort. Föreståndaren har vidare katalogiserat en del samlingar och bearbetat material för publicering. Sin vt. 1933 påbörjade undervisning i allmän och jämförande etnografi vid Stockholms Högskola har han fortsatt genom att under höstterminen hålla fem seminarieövningar. På grund av militärtjänstgöring och militära studier i övrigt hade han ej tid till någon undervisning under vårterminen. Han har slutligen även detta år på anmodan av Kungl. Vitterhets- Historie- och Antikvitets Akademien varit sakkunnig för bedömande av inom den allmänna etnologien fallande ansökningar om understöd ur Humanistiska Fonden.

Museiassistenten docenten S. LINNÉ har deltagit i de löpande göromålen, bl. a. nybyggnadsfrågan, utfört olika katalogiserings-

arbeten samt biträtt vid ordnandet av årets båda tillfälliga utställningar. Han har även för publicering bearbetat de viktigaste delarna av de arkeologiska samlingar, som hemfördes av expeditionen till Mexico 1934/35. Detta arbete, som är under tryckning, skall ingå i museets större skriftserie.

E. o. amanuensen docenten G. Montell har huvudsakligen varit sysselsatt med katalogisering samt ordnandet av de tillfälliga utställningarna. De viktigaste samlingarna, som han katalogiserat, äro R. Blombergs från Java och Borneo, A. Cederbloms från Sydöstasien och Indonesien, Sven Hedins från Kina, Japan, Mongoliet och Tibet samt S. Linnés 1939 hemförda etnografiska material från Mexico. Även under detta år ha åtskilliga förändringar och omplaceringar i de ständiga visningslokalerna verkställts. Samtidigt har M. omgrupperat vissa delar av de magasinerade samlingarna.

Museibiträdet fröken I. Törnblom har utfört maskinskrivning efter diktamen (tjänsteskrivelser, brev etc.), renskrivning av kataloger och etiketter, märkning av föremål samt inregistrering av nyförvärv (föremål, fotografier, böcker). Hon har vidare korrekturläst museets publikationer, ombesörjt distribueringen av dessa (bytesskrifter, försäljning etc.) samt skött i samband därmed erforderlig bokföring.

Arbetsbiträdena Axel Törnblom, Gunnar Nykvist och eldaren Jacob Jacobsson ha utfört diverse snickeriarbeten, ss. större hyllfack, packlådor och insatsfack till maltäta lådor ävensom plintar m. m. till årets båda tillfälliga utställningar. De ha också biträtt vid ordnandet av dessa samt utfört kompletteringar i de ständiga visningslokalerna, bl. a. uppmontering av en stor kinesisk vävstol för sidenvävning. Vidare ha de putsat vapen och andra metallföremål, lagat lerkärl m. m., rengjort inkomna samlingar samt utfört den flera gånger årligen återkommande tillsynen av malsaker. Herr Nykvist har också kontrollerat, att de hösten 1939 evakuerade samlingarna ej tagit skada. Arbetsbiträdena fingo även ägna mycken tid åt inpackningen och överförandet av de stora samlingarna från Wallingatan 2 och deras fördelning i lokalerna vid Kavallerivägen — ett ur museets synpunkt improduktivt och negativt arbete. På grund av det genom lokalreduceringarna betänkligt minskade magasinsutrymmet ha de även måst ägna mera tid än vanligt åt framtagande av material för bearbetning samt åt forskare. Hr Nykvist har slutligen även detta år verkställt den vid institutionen erforderliga fotograferingen.

Hr K. Schjörling har varit sysselsatt med avskrivning av inventariekataloger över samlingarna. Dessa dubblettexemplar skola (ss. ett led i museets brand- och luftskyddsåtgärder) förvaras på annan plats än originalkatalogerna.

Ingenjör C. Hedin har under det gångna året utan kostnad

för museet utfört en hel del arbeten av olika slag, såsom renskrivning av manuskript, korrekturläsning samt uppklistring av fotografier och tidningsurklipp. Han har dessutom upprättat en katalog över d:r SVEN HEDINS till museet överlämnade skioptikonbilder från hans resor m. fl.

På Hedin-expeditionens bekostnad har Mr. HWANG TSU-YÜ varit behjälplig vid bestämningen av kinesiska föremål samt verkställt en del översättningar av inskriptioner etc.

Samlingarna.

Gåvor i form av föremål.

Nyförvärven genom gåvor äro betydligt mindre än vanligt, vilket i första hand kan sägas bero på de genom kriget skapade förhållandena.

Afrika.

För årets största nyförvärv, som även under normala förhållanden skulle varit ett högst betydande sådant, står museet i tacksamhetsskuld till direktör CLAS GROSCHINSKY, Stockholm. Tack vare honom har föreståndaren kunnat begagna ett tillfälle att komplettera det nordafrikanska materialet. Hr GROSCHINSKY har nämligen inlöst och skänkt en stor etnografisk samling från Tunisien, som hopbragts och utbjöds av den i Tunis bosatte och tidigare vid Musée de l'Homme i Paris arbetande konstnären ALY BEN SALEM. Samlingen omfattar c:a 500 n:r (ägaren uppgav den från början vara betydligt större, men reducerades den sedan, delvis beroende på att museet utbytte ett antal dupletter och andra för detsamma mindre intressanta föremål mot några enstaka mera värdefulla sådana). Representerade äro såväl den arabiska stadsbefolkningen som de åkerbrukande berberna på landsbygden. Samlingen består i första hand av textilier, bland dem ett 100-tal äldre sådana (dräkter och dräktdelar, broderier m. m.), en del av tyger, som ej längre tillverkas. Textilierna utgöra ett rikt åskådnings- och studiematerial ifråga om teknik och ornamentik av olika ursprung. I samlingen ingå vidare c:a 80 smycken av silver, ett 50-tal kärl av hamrad, ofta förtent, koppar, en del äldre keramik, redskap m. m. Särskilt må kanske nämnas ett stort rökelsekärl av mässing (enl. uppgift från 1500-talet), en guldbroderad sadelbeklädnad från 1700-talet med tillhörande pistolhölster, av berberkvinnor burna bröllopsdräkter, genomvävda med bred, platt silvertråd eller försilvrad koppartråd, vilka gå i arv från mor till dotter, samt rituella föremål i samband med omskärelse, begravning, pilgrimsfärder eller andra mohammedanska religiösa bruk. För en »otrogen» torde det mången gång vara svårt att förvärva dylika föremål.

I denna samling ingår även bildmaterial, bestående av fotografiska förstoringar, av hr BEN SALEM utförda mönsterritningar och talrika bilder av tatueringar (berber). De senare äro utförda på ett 30-tal stora kartonger och försedda med namn och förklaringar.

Nordafrika (utom Egypten) har hittills i museet egentligen endast varit representerat genom material från den arabiska stadskulturen i Marocko samt genom keramik från kabyler i Algeriet, varför denna gåva utgör en synnerligen värdefull komplettering.

Genom förmedling av professor GUSTAF BOLINDER har en av honom från Marocko hemförd äldre matta (4 × 1,75 m) av Chichaoa-typ inköpts och skänkts av civilingenjör BERTIL ALMGREN, försäkringsdirektör GUNNAR BOMAN, tidskriften »Folket i Bild», konsul JOSEF FASSBENDER och advokat KLEVE HULTIN. Mattan är intressant, bl. a. därför att den är tillverkad av flera olika vävare med olika garn etc. Personligen har prof. BOLINDER skänkt två textilier (kuddvar) samt ett vattenkärl från Marocko, det senare av en i museets stora keramiksamling från detta land förut ej representerad typ. Enligt uppgift har kärlet använts vid gästabud till skydd mot förgiftning, idet att gästerna för säkerhets skull själva medförde vatten i dylika kärl.

Grevinnan JULIE LEWENHAUPT, f. DE GEER, Stockholm, har skänkt en burnus av ylle, hemförd från Nordafrika 1891 av hennes man, översten greve SIXTEN LEWENHAUPT.

Fröken MARGARETHA CRONSTEDT, Bo, har, genom förmedling av Nordiska Museet, överlämnat en egyptisk turban, hemförd 1890, och grevinnan MARIA CRONSTEDT, f. INGELSSON, Äppelviken, en mantel (*schama*), som den abessinske furstesonen HAILO KIDANO på 1880-talet skänkte givarinnans fader på Evangeliska Fosterlandsstiftelsens missionsstation Monkullo, Eritrea.

Pastor JONAS IWARSON, Stockholm, den mångårige ledaren av Evangeliska Fosterlandsstiftelsens mission i Nordöstafrika, har skänkt några intressanta föremål, som hittills ej funnits i de annars rätt omfattande samlingarna från detta område, nämligen en ringflaska av korgflätning (för förvaring av peppar men även krut) samt två s. k. trådkors, flätade av säv, från Eritrea. Enligt pastor I. dela den etiopiska kyrkans präster på palmsöndagen ut sådana kors till menigheten (de ha behandlats av G. LINDBLOM i tidskriften Ethnos, 1940).

Fröken ELLEN VON PLATEN har skänkt en fläkt från Egypten och ingenjör ÅKE KISTNER ett gammalt vackert svärd med stor skida från, troligen, batanga-folket norr om Kamerun-berget. Samma svärdstyp (dock utan skida), finns i inv. 1894.4., hemfört av en av de i firman Knutson och Waldau anställda svenskarna.

Asien.

Från »The Society for International Cultural Relations» (Kokusai Bunka Shinkokai) i Tokyo har museet såsom gåva haft glädjen mottaga en stor modell av ett japanskt boningshus med till detsamma hörande andra byggnader jämte teceremonihus och trädgårdar (Tavl. 1). Gåvan har förmedlats av f. d. svenske konsuln i Yokohama, A. B. Svenska Kullagerfabrikens chefsrepresentant i Japan, direktör GÖSTA GUSTON. Modellen, som är utomordentligt noggrant utförd i skalan 1:20 och mäter 2,30 × 1,60 meter, återger ett typiskt hem för den högre välsituerade medelklassen. Boningshuset, som omfattar 10 rum och verandor, är av trä men kompletteras av ett brandsäkert förrådshus. I trädgården, vars träd, blommor och dammar, äro mycket naturtroget återgivna, finns utom teceremonihuset en liten helgedom, ägnad solgudinnan. Enligt meddelande av generalsekreteraren i K. B. S. (det ovan nämnda sällskapet), Mr SETSUICHI AOKI, ha tre skickliga modellexperter behövt drygt halvtannat år för arbetets utförande. Enbart härav torde framgå, att gåvan äger ett även ekonomiskt betydande värde. Modellen har ställts upp i den japanska avdelningens största utställningssal i museet. Den skyddas av en stor glasmonter, som kunnat anskaffas tack vare räntemedel ur Didrik Bildts fond.

Ehuru den på grund av kriget ännu ej kunnat hemsändas, bör i detta sammanhang nämnas, att direktör G. GUSTON även personligen ihågkommit museet med en ståtlig gåva, avsedd att utöka den japanska friluftsutställningen i museiparken, nämligen en shintoistisk helgedom (*miya*), som skall uppföras bakom den *torii*, hr GUSTON donerade år 1936. Att döma av översända skisser är helgedomen, fastän givetvis betydligt mindre och enklare. av samma byggnadstyp som solgudinnans berömda tempel i Ise (provinsen Yamato).

D:r SVEN HEDIN har även detta år varit älskvärd att frikostigt utöka de östasiatiska samlingarna med värdefulla ting från Japan, Kina, Mongoliet och Tibet m. m. Såsom framgår av museets årsberättelser, har detta sedan en längre tid tillbaka så gott som årligen fått mottaga gåvor av d:r HEDIN. Bland de nu skänkta föremålen må särskilt framhållas: en japansk rustning med svärd, gåva till d:r HEDIN av universitetet i Kyoto; japanska askar för rökelse med gemensamt lock och ställ, lackarbeten av mycket hög kvalitet med landskapsbilder på guldgrund, gåva till d:r HEDIN av general OSHIMA, på sin tid generalguvernör och kommendant över Port Arthur; två silvervaser, den ena skänkt av kinesiska regeringen, den andra av WANG CHING-WEI, regeringschef i den av japanerna ockuperade delen av Kina; en dyrbar kejserlig dräkt av sidenbrokad, som ursprungligen tillhört kejsar Ch'ien Lung och senast ägts av den avsatte kejsar Pu Yi, nu-

mera regent i Manchukuo. En målning, föreställande SVEN HEDIN ridande i spetsen för en kamelkaravan, är en gåva till honom av alla de kinesiska vetenskapsmän, som deltagit i eller understött den sista stora expeditionen. Museets förut omfångsrika samling av mongoliska silversaker har fått ett myeket betydande tillskott genom de sällsynt vaekra knivuppsättningar oeh elddon, som d:r HEDIN förvärvat i Urga. Från sitt besök i Sehigatse, Tibet, 1907 har han överlämnat en brokadlängd, som den lamaistiske kyrkofursten PANCHEN LAMA förärade honom.

D:r HEDIN har vidare utökat museets myntsamling med ett betydande antal äldre oeh nyare mynt från Kina, Turkestan oeh Persien.

Ur fröken GERDA HEDINS kvarlåtenskap har museet fått en ovanligt vaeker dräkthake av silver, sydkinesiskt arbete.

Docenten NILS AMBOLT har skänkt en pälsmantel från Ladakh, som har samband med d:r HEDINS tidigare resor, enär den tillhört Muhammed Isa, en karavanförare, som spelar stor roll i H:s reseskildringar.

Sveriges dåvarande minister i Kina, greve CLAES BONDE, förvärvade 1922 i Peking en stor målning från 1700-talet, vilken han nu överlämnat till museet. Målningen är sammanställd av illustrationerna till en serie dikter om risodling, silkesberedning oeh vävning, som tillkommo på 1100-talet oeh som fingo förnyad berömmelse genom de praktfulla nya upplagor, de stora manehukejsarna läto utgiva. För museets utställning av kinesiska redskap är målningen ett myeket värdefullt tillskott. Delar av densamma ha publieerats av G. MONTELL i Ethnos, 1940. Greve BONDE har även skänkt en målningsrulle, skildrande olika jaktmetoder, en i sen tid gjord kopia av original från den tidigare manehuperioden.

Av en anonym givare har museet erhållit en bronsvas (*t'ou hu*) av den typ, som i Kina användes vid pilkastspelet, vars regler voro fastställda redan för mer än 2,000 år sedan. Vasen var särskilt välkommen, då museet icke förut ägde något föremål av detta slag. Även denna gåva har behandlats av G. MONTELL i Ethnos, 1940.

D:r CARL SPIRA, sedan många år verksam som missionär i Nordkina, har lämnat ett nytt bevis på missionskretsarnas traditionella, vänliga intresse för museet genom att överlämna 50 föremål, de flesta från Cheng-ting-fu i provinsen Hopei. Gåvan utgöres av gudabilder, målningar, s. k. knivmynt, broderier samt ett större antal dekorativa skriftrullar, som oftast parvis bruka upphängas i hemmen. Kalligrafien räknas, som bekant, till de sköna konsterna i Kina.

Fröken ELSA RÖRSTRÖM, Stoekholm, har skänkt några kinesiska föremål, som på 1850-talet hemfördes av sjökapten F. M. RÖRSTRÖM. De utgöras av en vacker sommardräkt med brode-

rade applikationer, ett par manchuriska kvinnoskor samt fyra solfjädrar.

Fröken Ellen von Platen har förärat en kinesisk broderad väska och fröken Elsa Nyhlén, Stockholm, åtta föremål från Kina, bland dem två förläggsböcker för läggspel, hemförda på 1850-talet.

Fröken Aina Cederblom, som redan förra året sände hem ett 50-tal föremål som gåva till museet, har efter sin återkomst till Sverige ytterligare överlämnat en intressant och värdefull samling (101 n:r) från Främre Indien, Bhutan, Nepal, Birma, Franska Indokina samt en rad av de indonesiska öarna: Java, Sumbawa, Sumba, Flores, Savoe, Roti och Celebes. Flera av dessa områden voro förut ej alls representerade i museet. Föremålen från Indien samlade fröken Cederblom i samband med sin vistelse som vävlärarinna vid Rabindranath Tagores institut och de övriga under en djärv färd med sin öppna lilla båt till Indonesien. Som helhet betraktad är textilsamlingen mest betydande, idet den ger utmärkta prov på de viktigaste tekniker, som förekomma i dessa trakter. Alldeles särskilt måste framhållas de vackra dukar och dräktplagg, som dekorerats i ikatteknik. En vävstol från ön Sumba bör nämnas i detta sammanhang. I samlingarna från Celebes och Sumba ingå även ett flertal arkeologiska föremål, nämligen bronser samt skålar, miniatyrkärl m. m. av fajans av kinesisk tillverkning från särskilt Sung-perioden, men även från T'ang. De vittna om den tidigt utvecklade handeln i sydöstra Asien.

Ingenjör Åke Kistner har haft vänligheten att ur d:r Eric Mjöbergs efterlämnade privata samling för museet inlösa en ovanligt vacker s. k. köttyxa från Bali.

Lektor Hjalmar Möller har bl. a. skänkt en palmbladsbok, som han förvärvat vid Shwe-pagoden (Gyllene pagoden) i Rangoon 1897.

Genom Kungl. Livrustkammarens förmedling har envoyé Axel Wallenberg överlämnat en hjälm och delar av en rustning av persisk-indiskt ursprung. Gåvan utgör en värdefull komplettering till museets orientaliska vapensamling.

Amerika och Söderhavet.

Löjtnant Gösta Moberg, som 1939—1940 i första hand för nordamerikanska institutioners räkning företog en forsknings- och insamlingsresa i Franska och Holländska Guiana, har samtidigt även haft godheten att kostnadsfritt göra en etnografisk samling för museet. På grund av kriget kvarligger den emellertid i Paramaribo. Löjtnant Moberg har även skänkt medel för samlingens hemtransport (se nedan). Vid hemkomsten överlämnade han 16 föremål, som han själv medfört: bågar och pilar, en huvudprydnad av fjädrar, en mandiokapress och andra korgarbeten.

Fil. d:r GUSTAF EISEN, New York (avliden okt. 1940), har genom sin brorson byråchefen ALBERT EISEN, Stockholm, skänkt två arkeologiska textilier från Perus kust.

Från en givare, som önskar vara okänd, har inkommit en arkeologisk bägare av lergods från halvön Copacavana i Titicacasjön. Såväl formen som dekorationen är typisk för Tiahuanacostilen.

Fröknarna THERESE, SALLY och EMERENCE LINDGREN, Stockholm, ha skänkt en skogskniv från Paraguay och d:r S. LINNÉ en modern bola från Argentina.

Från fru HILDEGARD BÖTTIGERS sterbhus, Stockholm, har genom fröken ALMA HEDIN överlämnats två gamla, välgjorda modeller av snöskor från Canada.

Från Söderhavet ha, liksom från Amerika, endast ett mindre antal gåvor inkommit under året:

Fröken ELSA NYHLÉN, Stockholm, har skänkt tre prydnader från Hawaii, som hemskickats av ABRAHAM FORNANDER (1812—1887), ävensom några brev från denne.

Fru KARIN BRINELL, Stockholm, har överlämnat en snidad hövdingestav från Brittiska Nya Guinea, och kommendörkapten TORE SVENONIUS, Djursholm, en klubba av trä med stjärnformigt huvud från Nya Hebriderna, hemförd av givarens morbror, framlidne kommendören ARTUR EKSTRÖM, som 1886—87 tjänstgjorde i franska stillahavseskadern. Kommendör E:s vackra söderhavssamlingar skänktes 1925 till museet av hans maka fru LOUISE EKSTRÖM.

Inköp av föremål.

Av missionär JOEL ERIKSSON, Uppsala, har inköpts en bönekvarn från Mongoliet med fotställ och ramverk av brons, av förut i samlingarna ej representerad typ;

ur d:r ERIC MJÖBERGS kvarlåtenskap en huggkniv från Bali med silverinlägg samt sex prydnadsföremål av pärlemor från Australien;

av herr BERTIL BJÖRKEGREN, Stockholm, 11 etnografiska föremål från Franska Indokina, samt

av artisten F. MALMSTEN, Stockholm, ett huvud av trä, överdraget med människohud(?), från ekoi eller med dem besläktade stammar i Syd-Nigeria eller angränsande delar av f. d. Tyska Kamerun.

Depositioner av föremål.

Från Stockholms Högskola har som deposition överlämnats två japanska rustningar.

D:r CARL SPIRA, Peking, har deponerat ett stort kinesiskt rökelsekar av brons.

Vidare är en av skulptören ADOLF JONSSON 1912 utförd byst i marmor av d:r SVEN HEDIN sedan dennes 75-årsdag den 19 februari 1940 deponerad i museet och utställd bland d:r HEDINS samlingar. Det är museets förhoppning att finna en eller flera mecenater, villiga att inköpa bysten och skänka den till institutionen.

Penninggåvor och understöd m. m.

Ur statsanslaget för utgivande av lärda verk etc. har föreståndaren även detta år erhållit ett anslag, 500 kronor, för fortsatt utgivande av »Statens Etnografiska Museum, Smärre Meddelanden». N:r 17 av denna serie (se nedan) var under tryckning vid årets slut.

KNUT OCH ALICE WALLENBERGS STIFTELSE har haft den stora godheten tillmötesgå en av föreståndaren för museets räkning gjord anhållan om att för fortsatt utgivande av tidskriften Ethnos från Stiftelsen erhålla ett anslag av 2,000 kronor årligen under fem år fr. o. m. år 1940. Tack vare detta understöd är tidskriftens utgivande, om intet oförutsett inträffar, säkerställt för denna tid. Den har under året utkommit med två dubbelhäften (i st. f. kvartalsvis) med inalles 184 sidor. Sedan 1939 är Ethnos även organ för Svenska Orientsällskapet.

FÖRENINGEN RIKSMUSEI VÄNNER har haft vänligheten överlämna kronor 252: 80.

Av direktör CLAS GROSCHINSKY, Stockholm, har museet haft glädjen mottaga en stor donation, 15,000 kronor, för förvärvande av den ovan nämnda samlingen från Tunisien. Av beloppet inlevererades 10,000 kronor till Akademien, vilka utbetalades till säljaren, herr ALY BEN SALEM, efter samlingens ankomst, medan 5,000 kronor omedelbart ställdes till dennes förfogande för komplettering av samlingen samt dennas hemsändande från Tunis. Enligt avtal skulle den nämligen överlämnas till museet utan kostnad för detta.

Direktör GROSCHINSKY har även lämnat 1,000 kronor till avslutande av tidskriften Ethnos för 1939. Det årligen uppstående underskottet för tidskriften har sedan dennas början betalats av Bokförlagsaktiebolaget Thule, men detta företag upphörde i början av året. Genom dir. GROSCHINSKYS välvilja kunde årgången 1939, om än försenad, avslutas.

Löjtnant GÖSTA MOBERG har skänkt 60 U. S. A. dollars för bekostande av frakt från Paramaribo till New York av hans ovan nämnda samling från Guiana.

Den efter excellensen G. FUJIHARAS besök vid museet hösten 1939 bland Svensk-Japanska Sällskapets damer på initiativ av fru GABRIELLA GADELIUS och fru KATIE THAM bildade föreningen för teceremoniträdgårdens vård och underhåll överlämnade på nyåret för detta syfte genom föreningens skattmästare, fru GRETA

Thune, 251 kronor, utgörande medlemsavgifter i föreningen under år 1939 (årsavgiften är 3 kronor). För samma ändamål har madame Atsuko Nishimura, maka till Japans militärattaché i Stockholm, överste T. Nishimura, donerat 100 kronor.

Samme anonyme givare, en av museets mecenater, som nu ett par år i följd skänkt 250 kronor för teceremonianläggningens underhåll, har haft vänligheten att även detta år översända denna summa.

I detta sammanhang må också lämpligen nämnas, att madame Kiyoko Hirata, maka till legationssekreteraren vid Japans beskickning i Stockholm, M. Hirata, haft vänligheten skänka ett antal azaleor och andra växter till teceremoniträdgården samt att hon och fru K. Tham oegennyttigt offrat mycken tid på trädgårdens vård, dels genom att själva arbeta i densamma och dels genom att lämna anvisningar till trädgårdsmästaren, herr B. Holm, som i övrigt sköter trädgården.

Gåvor till bildarkivet.

Sedan flera år tillbaka har d:r Sven Hedin till museet skänkt eller i detsamma deponerat betydande delar av sitt arkiv. Denna samling har nu för första gången utökats genom bidrag från en av hans tidigare medarbetare. Överste A. H. Byströms sterbhus har nämligen till museet skänkt ett stort antal kartor i original eller reproduktion, skisser, brev m. m., härrörande från överste B:s mångåriga samarbete med d:r Hedin.

D:r Hedin har som gåva överlämnat den stora och värdefulla samling av skioptikonbilder (1,117 st.), vilken en tid var deponerad i museet. Samlingen omfattar bilder från alla d:r Hedins resor jämte åtskilliga kartor och teckningar. D:r Hedin har vidare utökat de förra året av honom skänkta originalteckningarna till hans reseskildringar med en akvarell av David Ljungdahl (»Signalelden vid Lou-lans torn») samt med en lavering av samme konstnär (»Karavan i sandstorm»).

På bekostnad av Hedin-expeditionen har för museets centralasiatiska bildsamling kopierats 60 fotografier av folktyper, tempel, ceremonier m. m., tagna av amanuensen G. Bexell i Inre Mongoliet och provinsen Kansu i Kina.

Till bildarkivet ha gåvor även överlämnats av:

d:r G. Montell 73 kopior av fotografier, som han tagit i Kina, Mongoliet och Mexico;

herr Rolf Blomberg 12 förstoringar, visande ting-gelang-dajaker, Borneo;

kapten Peter Johansen, Köpenhamn, 15 fotografier av buddhistiska skulpturer från Indien, Indokina, Kina och Siam;

herr Bertil Björkegren 9 fotografier från södra Annam;

d:r S. Linné 3 laveringar av peruanska lerkärl i museets samlingar.

Fotografier ha även skänkts av MUSEUM FÜR VÖLKERKUNDE i Berlin, genom prof. A. SCHACHTZABEL, Nordiska Museet, fil. d:r TORSTEN LENK och bibliotekarien fil. lic. CARL BJÖRKBOM.

Grafikern m. m. K. J. ALMQVIST, Köpenhamn, har haft vänligheten som gåva översända två av honom utförda intressanta grafiska porträtt av *Fridtjof Nansen* och *Knud Rasmussen.*

Gåvor till filmarkivet.

Museets filmarkiv har från THE JAPAN TEA TRADE ASSOCIATION, Tokyo, genom förmedling av excellensen G. FUJIHARA erhållit ett nytt värdefullt tillskott, i det att nämnda sammanslutning som gåva översänt en film över teodling och teindustri i Japan, kallad »Romance of Japan Tea». Filmen visades efter sin ankomst i Tekniska Museets föreläsningslokal för ett antal inbjudna från japanska legationen, Svensk-Japanska Sällskapet m. fl.

Boksamlingen.

Även boksamlingen har d:r SVEN HEDIN berikat med betydande gåvor, bl. a. textbanden till ALEXANDER VON HUMBOLDTS synnerligen dyrbara verk Atlas pittoresque du Voyage de Humboldt et Bonpland, Paris 1810. (Atlasen skänkte d:r HEDIN förra året.) Från Hedin-expeditionen har överlämnats de sex under året utkomna delarna av dess vetenskapliga serie.

Följande institutioner och sällskap etc. ha översänt publikationer. De från utlandet ingångna ha på grund av kriget avsevärt minskat i antal:

Museum für Völkerkunde, Basel; University of California Press, Berkeley; Ibero-Amerikanisches Institut, Berlin; Bernisches Historisches Museum, Bern; Deutsche Kolonial- und Uebersee-Museum, Bremen; National Museum of Southern Rhodesia, Bulawayo; Harvard Journal of Asiatic Studies, Cambridge, Mass.; Field Museum of Natural History, Chicago; Institut Français d'Afrique Noire, Dakar; The Allen County-Fort Wayne Historical Society, Fort Wayne (Indiana); Deutsche Gesellschaft für Kulturmorphologie och Forschungsinstitut für Kulturmorphologie, Frankfurt am Main; Hamburgisches Museum für Völkerkunde; Reichsinstitut für ausländische und koloniale Forstwirtschaft, Hamburg/Reinbek; National Library of Peiping, Kunming (Yunnanfu), Yunnan; Nationalmuseet, Köpenhamn; Redaktionen av Femte Thule-Expeditions videnskabelige Arbejder, genom museiinspektör Th. Thomsen, Köpenhamn; Museo Nacional, Lima; The Manchester Museum, Manchester; The National Museum, Melbourne; Instituto Panamericano de Geografia e Historia, Mexico; Sociedad Alemana Mexicanista, Mexico D. F.; Yale University, Department of Anthropology, New Haven; Norges Svalbard- og Ishavs-undersokelser, Oslo; Norsk Folkemuseum, Oslo; Pontificio Museo

Missionario Etnologico, Rom; Museo Nacional, San José, Costa Rica; Quarterly Bulletin of Chinese Bibliography, Shanghai; Musée National d'Ethnographie, Sofia; Musée de Géorgie, Tiflis (genom VOKS, Moskva); The Japanese Association of Museums, Tokyo; Catholic University of America, Washington; National Academy of Sciences of the United States of America, Washington; Smithsonian Institution, Bureau of American Ethnology, Washington; Institutet för nordisk etnologi vid Åbo Akademi; Göteborgs Museum; Göteborgs Museums etnografiska avdelning; Hallwylska Museet; Kungl. Biblioteket; Kungl. Livrustkammaren; Kungl. Vetenskapsakademiens bibliotek; Kungl. Vitterhets-Historie- och Antikvitetsakademiens bibliotek; Kulturhistoriska Museet, Lund; Nordiska Museet; Norra Smålands Fornminnes- och Jönköpings Läns Hembygdsförbund, Jönköping; Norrbottens Museum, Luleå; Sjöhistoriska Museet; Svenska Sällskapet för Antropologi och Geografi; Sydsvenska Geografiska Sällskapet, Lund; Tekniska Museet; Uppsala Universitets Geografiska Institution; Östasiatiska Samlingarna.

Publikationer ha vidare lämnats av följande enskilda personer:

Professor R. BOCCASSINO, Rom; Sanitätsrat d:r G. BUSCHAN Stettin; d:r K. P. CHATTOPADHYAH, Calcutta; conservator d:r A. J. DE LORM, Haag (Museum voor het Onderwijs); d:r phil. JOHANNES GILLE, Kassel-Wilhelmshöhe; baron E. VON DER HEYDT, Ascona; professor ADOLF HOEL, Oslo; herr C. A. HÖGMAN och fru ANDRÉE KARPELÈS-HÖGMAN, Paris; professor R. KARUTZ, Dresden; fil. mag. BIRGIT LUNELUND, Helsingfors; d:r CLAUDIA MASSARI, Florens; professor R. PETTAZZONI, Rom; d:r K. ROB. V. WIKMAN, Åbo; intendenten fil. d:r EVA BERGMAN; bibliotekarien fil. lic. C. BJÖRKBOM; lektor M. FLODERUS, Stockholm; fil. d:r greve HANS FRÖLICH, Stockholm; fil. d:r SVEN HEDIN; fil. d:r S. LAGERCRANTZ; doc. CARL JOHAN LAMM; professor G. LINDBLOM; doc. S. LINNÉ; doc. G. MONTELL; fröken ELLEN VON PLATEN-professorskan H. SANTESSON; fil. kand. ANN-SOFI SCHOTTE, Lin; köping; bibliotekarien ADOLF SCHÜCK; fil. lic. J. SÖDERSTRÖM; fru IDA TROTZIG.

Utländska forskare vid museet ha varit mycket få under året. Följande besökande utlänningar må nämnas:

D:r OKU AMPOFU, Ashanti (Västafrika); Bulgariens minister i Sverige N. ANTONOFF; fru KATHERINE CAVE, Paris (buddism); herr PAUL HENRI CHOMBART DE LAUWE, Musée de l'Homme, Paris; författarinnan ISABELLE DEBRAN, Genève; legationssekreteraren lic. ALFONSO GARCÍA ROBLES; rektor M. HOFFMANN och mr CHARLES PERRY med 12 utländska elever från Örjansgården, Viggbyholm; Kinas minister i Sverige HSIEH WEI-LIN; prof. SVATAVA JAKOBSON, Prag; d:r R. VON LINAUER, Stockholm; Japans minister i Sverige SHIKAO MATSUSHIMA; fru MARTHA

MEINANDER, Nationalmuseet, Helsingfors (föremålsvård); fröken TOINI NIEMIMAA, Helsingfors; konstnären ALY BEN SALEM, Tunis; d:r V. SLOMANN, Köpenhamn; d:r DAVID B. STOUT, Columbia University, New York; prof. N. TANNER, Helsingfors; legationsrådet TING SHOA, Stockholm; prof. J. VELDEN, Stockholm; miss SOPHIE DOUGLASS WELLS, New York; Tysklands minister i Sverige PRINSEN AV WIED.

Bland övriga personer, som i studiesyfte besökt museet, märkas:

Missionären pastor J. AHLEBY, Uppsala (Afrika); fil. stud. BERTIL ALMGREN, Stockholm; missionären fil. lic. EFRAIM ANDERSSON, Lund (Afrika); prof. T. J. ARNE; herr BERTIL BJÖRKEGREN; herr ROLF BLOMBERG; prof. G. BOLINDER; ministerresidenten greve CLAES BONDE; fröken AINA CEDERBLOM; fil. stud. LOUISE CEDERSCHIÖLD; överintendenten friherre RUDOLF CEDERSTRÖM; herr BENGT DAHLIN (Mexico); byråchefen ALBERT EISEN; intendenten CARL FRIES; dir. G. A. GRANSTRÖM (blåsrör); fil. stud. BO GYLLENSVÄRD; löjtnant HENNING HASLUND-CHRISTENSEN (musikinstrument); amanuensen fru GUNNEL HAZELIUS-BERG; fil. kand. MÄRTA HEDLUND; d:r FRIDE HYLANDER; doc. K. G. IZIKOWITZ, Göteborg; skulptören ADOLF JONSON; ingenjör ORVAR KARLBECK; prof. B. KARLGREN; intendenten W. KAUDERN, Göteborg; fil. stud. BIRGIT KIRSEBOM (buddhistiska föremål från Japan); ingenjör ÅKE KISTNER; intendent SVEN KJELLBERG, Lund; fil. kand. GÖSTA KOCK; fotograf STAFFAN KRONBERG (Nordamerika); fil. d:r S. LAGERCRANTZ (Afrika); fröken ASTRID LAQUIST; fil. d:r T. LENK; d:r P. LESER, Stockholm; d:r K. MALMSTEN; intendent E. MANKER (ainu-samlingarna); prof. T. NORLIND (musikinstrument); fil. d:r STIG RYDÉN, Göteborg; amanuensen fil. kand. ANN-SOFI SCHOTTE, Linköping; prof. OSVALD SIRÉN; konsul CARL SJÖGREN, Dakar; fru INEZ STENBERG (Japan); amanuensen ELISABETH STRÖMBERG; fil. lic. JAN SÖDERSTRÖM (N. Guinea); fru IDA TROTZIG (Japan); missionssekreteraren FOLKE WESTRUP jämte 13 missionärskandidater; fil. lic. ALBIN WIDÉN; fil. kand. GUNHILD ÅBERG.

Samlingarna från Östasien vid Museivägen ha varit fritt tillgängliga för allmänheten onsdagar och lördagar 12—3 samt söndagar 1—4 e. m.; tisdagar, torsdagar och fredagar mot avgift. De afrikanska samlingarna i V. Trädgårdsgatan 10 ha under årets åtta första månader hållits fritt öppna onsdagar 12—3 och söndagar 1—4. Den 1 sept. stängdes emellertid, såsom ett led i museets besparingsåtgärder, denna avdelning för allmänheten. Den har dock även senare på begäran hållits tillgänglig för skolklasser etc. Bland besökande grupper kunna nämnas Örjansgårdens elever, Viggbyholm, Handarbetets Vänners vävskola, Brunssons vävskola samt Svenska Vapenhistoriska Sällskapet, som hållit ett av sina sammanträden i museet. Demonstration för

studiegrupper har utförts av föreståndaren och amanuensen Montell. De båda utställningslokalerna ha under året besökts av sammanlagt 8,806 personer eller 219 besökande mindre än föregående år.

I de härför avsedda lokalerna i byggnad 3 ha under året två tillfälliga utställningar anordnats. Den 19 februari fyllde museets främste gynnare d:r Sven Hedin 75 år och för att fira denna högtidsdag öppnades då en utställning av de gåvor, som jubilaren personligen överlämnat under årens lopp. I samband härmed var en mottagning anordnad, till vilken d:r Hedins och museets vänner synnerligen talrikt infunnit sig. Utställningen omfattade föremål från mer än femtio års forskningar och färder i Asien. De förnämsta grupperna utgjordes av de arekologiska fynden från Khotan och Lou-lan samt av de etnografiska samlingarna från Tibet och Mongoliet. Vidare voro ett antal hedersgåvor till d:r Hedin från Kina och Japan utställda samt ett urval av hans egna teckningar och akvareller. Utställningen var tillgänglig för allmänheten under hela våren och tilldrog sig stort intresse.

Den 27 september öppnades den andra utställningen, som vid årsskiftet alltjämt är tillgänglig och som omfattar de mest betydande nyförvärven från Afrika, Indonesien och Amerika. Den i årsberättelsen för 1939 nämnda samlingen från Abessinien, vilken testamentariskt skänkts av greve Sten von Rosen, utgör den afrikanska delens centrum. Fröken Aina Cederbloms och hr Rolf Blombergs samlingar ha lämnat materialet till den instruktiva utställningen från Indonesien, vars tyngdpunkt är lagd på Borneo och Java. Den större utställningssalen är helt ägnad Amerika och domineras av docenten Hammarlunds ståtliga samling av indianska textilier från Peru och Bolivia. Samtidigt visas några smärre förvärv av amerikansk arkeologi, dels skänkta av envoyé C. G. G. Anderberg, direktör A. E. Paulson och docenten Björn Palm, dels inköpta genom gåvomedel från Föreningen Riksmusei Vänner.

Ytterligare en tillfällig utställning öppnades i februari i ett rum i V. Trädgårdsgatan 10, på initiativ av artisten Fritiof Malmsten och ordnad av honom och museets personal. Den omfattade hr M:s intressanta privata samling av etnografica från olika delar av världen. Denna lilla utställning hölls en tid framåt dagligen tillgänglig för allmänheten mot särskild avgift. Inträdesavgifterna överlämnade hr Malmsten sedan som bidrag till insamlingen för de i militär beredskapstjänst inkallades familjer.

Under året ha följande skrifter utkommit, vilka delvis grunda sig på museet tillhörigt material:

LINDBLOM, K. G., The sling, especially in Africa. Additional notes to a previous paper. Statens Etnografiska Museum. Smärre Meddelanden n:r 17. Stockholm 1940. 41 s., 6 fig.

LINNÉ, SIGVALD, Den siste yana-indianen. I »Med plog och svärd». Stockholm 1940. 9 s., 2 fig.

MONTELL, GÖSTA, Kinesisk teater. Jorden Runt n:r 5. Stockholm 1940. 12 s., 9 fig.

——, Nomadliv i våra dagar. I »Med plog och svärd». Stockholm 1940. 7 s., 2 fig.

——, Mongol pusztákon keresztül. Budapest 1940. 140 s., 16 pl. (Översättning till magyariska av »Våra vänner på stäppen». Stockholm 1934.)

Av de i Ethnos under 1940 publicerade 12 uppsatserna behandla sex material ur museets samlingar:

GUNDA, BÉLA, Die Armbrustfallen in Nordasien und ihre ethnologische Bedeutung. 19 s., 7 fig.

LAGERCRANTZ, STURE, An East African accessory fishing implement. 6 s., 4 fig.

LINDBLOM, K. G., Thread-crosses (Fadenkreuze), particularly in South America and Africa. 23 s., 17 fig.

LINNÉ, SIGVALD, Dental decoration in aboriginal America. 27 s., 8 fig., 1 pl. Delvis översatt i Sveriges Tandläkareförbunds tidning n:r 19. Stockholm 1940. 6 s., 6 fig.

——, Bird-nets of Lake Texcoco, Mexico Valley. 9 s., 6 fig.

MONTELL, GÖSTA, T'ou Hu — the ancient Chinese pitch-pot game. 14 s., 7 fig.

——, Kêng chih t'u. »Illustrations of Husbandry and Weaving». 19 s., 11 fig.

Gerhard Lindblom.

Modell av japanskt boningshus med trädgård etc., utförd i skala 1:20.
(Gåva från Kokusai Bunka Shinkokai, Tokyo.)

Rökelsekar från Tunis, möjligen från 1500 talet.
(Gåva av dir. Clas Groschinsky.)

Lerkärl från trakten av Makassar, Celebes.

Detalj av vävnad i ikat-teknik från ön Sumba, Indonesien.

(Gåva av fröken Aina Cederblom.)

Uppsala 1941. Almqvist & Wiksells Boktryckeri-A.-B. 4187